

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

**ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ НАДАННЯ
СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ
ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ:
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД**

Колективна монографія

Київ–2022

УДК 364-78:331.5(100)

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України (протокол № 5 (157) від 2 червня 2020 року)

Рецензенти:

Н. Ю. Подольчак – д. е. н., професор, завідувач кафедри адміністративного та фінансового менеджменту Інституту адміністрування та післядипломної роботи Національного університету «Львівська політехніка»;

В. В. Дергачова – д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Авторський колектив: К.В. Дубич, д. держ. упр. – розд. 1.1-1.2, 2.1; П.В. Опанащук, к. і. н. – розд. 1.3; І.О. Левчук, наук. співр. – 1.4, 3.2; Д.О. Красівський, к. держ. упр. – розд. 2.2; М.З. Масик, к. держ. упр. – розд. 2.3, 3.3; Г.Т. Куліков, д. е. н. – розд. 2.4; І.В. Шостак, к. е. н. – розд. 3.1; Я.В. Чернятевич, к. е. н. – розд. 3.3; М.Д. Карнаухова, к. держ. упр. – розд. 3.4.

Децентралізація надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення: зарубіжний досвід : колективна монографія / за наук. ред. канд. істор. наук П. В. Опанащука. Київ, 2022. 164 с.

ISBN 978-617-649-068-5

У колективній монографії узагальнено методологічні підходи та інструментарій дослідження децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення, проаналізовано систему зайнятості та механізми її функціонування в зарубіжних країнах. Досліджено нормативно-правові, організаційно-інституційні та економічні механізми децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення, а також сформульовано практичні рекомендації щодо напрямів удосконалення механізмів державного управління у даній галузі в умовах децентралізації з урахуванням зарубіжного досвіду.

УДК 364-78:331.5(100)

ISBN 978-617-649-068-5

© Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, 2022

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ	5
1.1. Стан наукової розробки питання децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення	5
1.2. Аналіз системи зайнятості та механізми її функціонування в Україні	18
1.3. Сучасні зарубіжні моделі децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення	39
1.4. Людський потенціал у контексті дослідження децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення	51
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	61
2.1. Менеджеріалізм у децентралізації системи зайнятості населення зарубіжних країн	61
2.2. Нормативно-правовий механізм державного управління в процесі децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення за результатами вивчення зарубіжного досвіду	70
2.3. Роль організаційно-інституційного механізму в децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення на прикладі позитивного досвіду розвинених зарубіжних країн	85
2.4. Світовий досвід використання інструментів економічного механізму децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення	104
РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	118
3.1. Пріоритети децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення на засадах удосконалення державно- громадського співробітництва та соціального діалогу	118
3.2. Особливості реалізації людського потенціалу в умовах децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення	129
3.3. Концепція децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення в Україні на досвіді зарубіжних країн	133
3.4. Шляхи удосконалення механізмів надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення на засадах децентралізації	139
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	147

існують нечіткість і неузгодженість у термінології, понятійно-категоріальному забезпеченні, теоретико-методологічні прогалини, а відсутність розроблених на науковому підґрунті механізмів державного управління такими послугами, відповідних системних узагальнень теоретичних положень не дають змогу впровадити їх у державно-управлінську практику. Очевидною та витребуваною в часі постає потреба в проведенні наукового дослідження кращого зарубіжного досвіду та вітчизняної практики з децентралізації системи надання соціальних послуг, у т. ч. сфери зайнятості населення, наукового пошуку ефективних і дієвих механізмів, інструментів державного управління системою таких послуг та в оцінці можливостей їх впровадження в Україні.

1.2. Аналіз системи зайнятості та механізми її функціонування в Україні

Сучасний стан ринкових перетворень в Україні супроводжується негативними соціально-економічними наслідками. Особливо загрозливою тенденцією є зрушення ринку праці, ріст безробіття, тіньова зайнятість і міграція за кордон трудового потенціалу держави.

Це зумовлює необхідність наукового обґрунтування методології дослідження системи зайнятості та розробки механізмів державного управління її розвитку в умовах перехідного періоду. Соціально-економічне становище населення України потребує кардинальних змін і нетрадиційних підходів до вирішення питань соціального захисту через надання соціальної допомоги та послуг у період безробіття як складних життєвих обставин. Ринок праці та зайнятість населення є суттєвою складовою економічного розвитку держави, саме показники безробіття населення характеризують ефективність економічної системи держави, добробут суспільства та його стабільний соціально-економічний розвиток.

Україна, перебуваючи в умовах реформування ринкової економіки, потребує запровадження в систему зайнятості механізмів державного управління, які успішно функціонують в різних країнах світу і забезпечують стабільність ринку праці та добробут суспільства.

Дослідження системи зайнятості зумовлює необхідність вивчення та аналізу всіх складових цього процесу. З огляду на тему

дослідження актуалізується потреба у здійсненні більш ґрунтовного аналізу категорії «система зайнятості населення». З'ясуємо, що в науці розуміють під поняттям «система». В енциклопедичній літературі [44, с. 561-564] «система» тлумачиться, як сукупність елементів, що характеризується структурою, зв'язками та функціями, які забезпечують її цілеспрямований розвиток як цілого. Система: є протилежністю хаосу, безладу, дезорганізації; характеризується такими рисами, як сукупність, множина, цілісність, впорядкованість, зорганізованість, ієрархічність; є об'єднаною сукупністю елементів (підсистем), які закономірно пов'язані між собою та з об'єктами навколишнього середовища; має різні масштаби (мікро-, макро-, мета-, мегасистема), ступені складності (проста, складна), природу (соціальну, технічну, фізичну, біологічну, хімічну), форму відкритості (відкрита, закрита), походження (штучна, природна), організованості та адаптивності; це комплекс метасистем, підсистем, елементів, компонентів та їх властивостей, взаємодія між якими зумовлює появу якісно нової цілісності [41, с. 311].

Резюмуючи викладені вище дефініції, варто відмітити відсутність загально визнаного наукового підходу до визначення категорії «система» та наявність в існуючих трактуваннях подібностей, основних ознак у її визначенні, які обов'язково потрібно враховувати в ході даного дослідження, а саме: система – це процес взаємодії взаємопов'язаних її складових між собою та з зовнішнім середовищем; система має визначену мету – досягнення якісного нового її стану, рівня цілісності тощо; система з точки зору статички характеризується структурними елементами (суспільні інститути, люди, підсистеми тощо), а з точки зору динаміки – управлінськими процесами, спрямованими на підвищення рівня впорядкованості, зорганізованості цих елементів та взаємодії з соціально-економічними, політичними та іншими системами.

У контексті тематики даного дослідження виділимо соціальну систему зайнятості, яка, маючи соціальну природу, складається з таких складових суспільства, як безробітні, індивіди, соціальні спільноти та інститути, об'єднаних різноманітними зв'язками, відносинами. Соціальна система зайнятості, яка базується на спільній меті, завданнях, є складним організованим,

упорядкованим цілим, важливе значення у якій мають люди, що виступають суб'єктами соціальної діяльності [42, с. 646].

Функціонування соціальної системи зайнятості, як і будь-якої іншої, зорієнтоване на досягнення визначених мети, цілей, результатів. Тому управління системою зайнятості визначається як функція органічних систем різноманітної природи та складності, що забезпечує збереження їхньої структури, підтримку внутрішнього режиму функціонування й реалізації програм. Тож, управління зайнятістю – це система органів, установ, діяльність яких спрямована на реалізацію владних рішень, державну політику у сфері зайнятості [111, с. 489].

Оскільки система зайнятості підлягає управлінню, а в нашому випадку, зважаючи на те що одним із ключових термінів дослідження є «державне управління», то стисло проаналізуємо його зміст і сутність. Базуючись на енциклопедичній літературі [42, с. 141-142; 59, с. 150], під категорією «держава» розуміємо основний інститут політичної організації суспільства, соціально-політичний механізм, що виникає в соціально неоднорідному суспільстві, який організовує і впорядковує, вирішує проблеми зайнятості, конфліктні ситуації, забезпечує відповідного рівня соціальну стабільність і цілісність системи. Тобто держава є формою організації суспільства, за допомогою якої відбувається впорядкування соціальних відносин у системі зайнятості, сталий розвиток. Держава піклується про безробітних, соціально уразливі групи в суспільстві шляхом пошуку роботи, надання допомоги, соціальних послуг. Держава забезпечує реалізацію принципу соціальної справедливості, гарантій дотримання рівних прав, свобод та можливостей для своїх громадян за допомогою різних державних механізмів [32, с. 25].

Держава є: сукупністю врегульованих законом політичних, публічно-владних відносин у системі зайнятості; сукупністю наділених владними повноваженнями державних органів і посадовців; інститутом, що здійснює державну владу через державний апарат; механізмом, що забезпечує повсякденну роботу системи органів влади та управління щодо здійснення практичних заходів, спрямованих на реалізацію функцій держави в системі зайнятості та на ринку праці. Держава через апарат і державні механізми виконує визначені функції та завдання, які в різних умовах і на певних етапах суспільного розвитку мають пріоритетне значення.

Однією з основних функцій, які вона виконує в системі зайнятості населення, є соціальний захист безробітного населення або соціальна функція, що включає: стимулювання активної діяльності особистості, соціальних груп в пошуку роботи за допомогою нормативно-правових, економічних, фінансових, політичних, соціальних та інших механізмів, моральних важелів, внаслідок чого люди стають здатними до самореалізації, самоорганізації та самозахисту; соціальні гарантії, забезпечення соціальних прав громадян у разі безробіття та зниження матеріального рівня життя, втрати, працездатності, старіння, інших ситуацій, які супроводжують людину від народження до смерті; дотримання принципу соціальної справедливості, врахування в державній політиці громадської думки, міжнародних нормативно-правових актів, узгодження інтересів населення, врегулювання конфліктів у суспільстві, забезпечення його сталого розвитку [32, с. 87; 34, с. 64; с. 209].

Соціальну функцію держави в системі зайнятості виконують зорганізовані в певні структури державні органи (Мінсоцполітики, Державна служба зайнятості України та її регіональні структурні підрозділи), які здійснюють в ній функціональне управління [34, с. 209-210].

Під «держаним управлінням» у межах даного дослідження розуміється: спрямована на виконання завдань і функцій держави організуюча діяльність [33, с. 30]; своєрідна форма і засіб практичного втілення в життя державної політики [111, с. 486]; сукупність видів діяльності держави (форм реалізації державної влади); організація виконання правових актів та інших рішень державних органів шляхом владно-розпорядчого впливу на суспільні відносини та процеси; цілеспрямований організуючий і регулюючий вплив держави на стан та розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку і діяльність особи, громадянина з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави [32, с. 32]; використання управлінських, правових і політичних теорій та процесів для реалізації законодавчих, виконавчих і судових повноважень з метою забезпечення функцій регулювання й надання послуг суспільству [201, с. 4-7]; практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, зберігання або перетворення, що опирається на її владну силу [34, с. 63]; вид діяльності держави, що

полягає у здійсненні нею управлінського, організуючого впливу на ті сфери і галузі суспільного життя, які потребують певного втручання держави шляхом використання повноважень виконавчої влади [54, с. 52]; практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей, що спирається на її владну силу, з метою її упорядкування, зберігання чи перетворення [6, с. 63]; цілеспрямований вплив держави на суспільні процеси та явища, відносини і діяльність людей [5, с. 12]; діяльність держави, спрямована на створення умов для реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян на зайнятість, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку [42, с. 150].

Отже, державне управління в системі зайнятості: є складною соціальною системою, що відіграє важливу роль в її існуванні та розвитку; має організаційно-владний і виконавчий характер та спрямоване на формування ринку праці та зниження рівня безробіття; пов'язане з реалізацією завдань і функцій держави; здійснюється уповноваженими органами державної влади, наділеними державно-владними повноваженнями; є цілеспрямованим впливом держави, здійснюваним на систему зайнятості та суспільство, окремі його сфери, суспільні процеси з метою реалізації державної політики в інтересах забезпечення трудової зайнятості громадян та соціально-економічного розвитку держави.

Державне управління системою зайнятості пов'язане з державною політикою, яка створює умови для функціонування системи зайнятості та ринку праці – ці категорії взаємодіють між собою та доповнюють одна одну з визначеними цілями, напрямками, принципами для розв'язування сукупності взаємопов'язаних проблем у системі зайнятості [42, с. 144].

Суб'єкт управління, об'єкт управління системи зайнятості та сукупність її зв'язків утворюють цілісну систему державного управління, в якій [42, с. 487, 641, 682]:

– суб'єкт управління системи зайнятості або керуюча система – орган влади, установа, підрозділ апарату управління чи посадова особа, які виробляють та приймають державно-управлінські рішення щодо здійснення керуючого впливу на підпорядковані об'єкти управління або регулювання певних процесів і відносин у системі зайнятості;

– об’єкт управління системи зайнятості або керована система – процеси, відносини в системі зайнятості, ринку праці, роботодавці, безробітні, організації, колективи, на яких спрямована організуюча та контролююча діяльність відповідних суб’єктів управління;

Отже, державне управління в системі зайнятості це:

– цілісність, що складається з певних взаємопов’язаних складових (підсистем);

– сукупність елементів, які утворюють певну єдність, цілісність та функціонують у взаємовідносинах і взаємозв’язках між собою;

– взаємозв’язок двох підсистем суб’єкта управління (керуючої системи) на об’єкт управління (керованої системи).

Ключовим об’єктом державного управління системою зайнятості є безробітні як отримувачі соціальних допомог та послуг, до яких відносять встановлені відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» [94] різні соціальні групи осіб, які об’єднані за спільною соціальною ознакою – безробіття та перебувають у складних життєвих обставинах і потребують надання їм однотипних соціальних послуг. Такі соціальні групи безробітних можуть складати:

– молодь, яка в пошуках першого місця роботи;

– скорочені або звільнені працівники;

– громадяни з інвалідністю, за висновками МСЕК, можуть працювати за визначеними умовами тощо.

Перелічені вище особи, групи осіб при взаємодії з зовнішнім середовищем можуть мати обмежені для їх життєдіяльності можливості, внаслідок чого держава взяла на себе зобов’язана створити умови для реалізації ними права на працю, нарівні з іншими громадянами, та забезпечити їх соціальний захист шляхом надання соціальної допомоги для забезпечення соціально-економічного функціонування та послуг з працевлаштування.

Ключовими об’єктами системи зайнятості є отримувачі соціальних послуг і допомог – безробітні, окремі соціальні групи, які перебувають у складних життєвих обставинах внаслідок втрати роботи і не можуть самостійно їх подолати.

Важливими аспектами системи зайнятості є механізми державного управління системою зайнятості, які більш ґрунтовно проаналізовано нижче.

Важливе місце у розробленні та реалізації механізмів державного управління системою зайнятості належить уповноваженим органам державної влади у сфері надання соціальних послуг безробітним. До основних з яких слід віднести:

– центральні органи виконавчої влади (далі ЦОВВ), що забезпечують формування і реалізацію державної політики у системі зайнятості та соціального захисту безробітних, надання їм соціальних послуг та допомоги (Мінсоцполітики), Державна служба зайнятості України і їх територіальні органи, які здійснюють управління, координацію у цій сфері; ЦОВВ розробляють проекти нормативно-правових актів, що регулюють діяльність в системі зайнятості та надання соціальних послуг, зокрема встановлюють гарантований мінімум соціальних допомог та послуг безробітним, затверджують державні стандарти таких послуг, координують діяльність місцевих органів влади, здійснюють моніторинг дотримання законодавства щодо системи зайнятості, ринку праці та надання соціальних допомог і послуг безробітним;

– місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування формують пріоритети та забезпечують реалізацію державної політики в системі зайнятості на регіональному рівні та надання соціальних допомог і послуг; визначають потреби населення адміністративно-територіальних одиниць у соціальних послугах, їх видах і обсягах шляхом збирання, узагальнення та аналізу інформації про становище і життєві обставини безробітних, оцінки впливу послуг на процес подолання складних життєвих обставин; розробляють, затверджують та фінансують комплексні регіональні цільові соціальні програми з подолання безробіття, створення робочих місць та надання соціальних допомог і послуг; здійснюють соціальне замовлення за рахунок коштів, передбачених Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 2 березня 2000 р. № 1533-III [88] та Законом України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 р. № 5067-VI [89], для фінансування соціальних допомог та послуг безробітним; забезпечують управління, контроль та координацію діяльності надавачів соціальних послуг; здійснюють моніторинг та оцінку якості соціальних допомог та послуг.

ЦОВВ, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування під час організації надання соціальних до-

помог та послуг безробітним взаємодіють між собою, а також із суб'єктами, які надають соціальні послуги, роботодавцями та іншими юридичними і фізичними особами. Важливими суб'єктами системи зайнятості є інститути не тільки держави, але й громадянського суспільства, які повинні мати право отримувати та аналізувати інформацію щодо стану зайнятості та ринку праці, надання соціальних допомог та послуг безробітним, брати участь у прийнятті відповідних рішень щодо системи зайнятості та здійснювати контроль за їх виконанням і проводити моніторинг з якості надання соціальних допомог та послуг безробітним.

Держава є ключовим суб'єктом державного управління системою зайнятості, яка має виконувати координуючу та організуючу роль у врегулюванні суспільних відносин, процесів у цій системі. Держава порівняно з недержавними інститутами має значно ширші владні повноваження в цій системі, які реалізуються відповідними органами державної влади шляхом державного управління. Держава з метою надання соціальних допомог та послуг безробітним, що відноситься до її соціальної функції, використовує широкий спектр механізмів державного управління системою зайнятості. Держава має визначити умови функціонування системи зайнятості та ринку праці, забезпечення безробітних соціальними допомогами та послугами і забезпечувати їх дотримання всіма суб'єктами, що проводять свою діяльність в системі зайнятості, оперативно та адекватно реагувати на внутрішні та зовнішні виклики ринку праці в стані реального часу. А відтак, їй належить вирішальна роль у процесі ефективного функціонування системи зайнятості.

Залучення інститутів державного та недержавних суспільних секторів до здійснення моніторингу та проведення комплексного оцінювання результатів є важливим чинником розвитку системи зайнятості. Моніторинг та оцінювання - це підсистема, результати якої є базою для розроблення, внесення змін, доповнень у ході визначення, корегування цілей у системі зайнятості.

Варто зазначити, що розвиток системи зайнятості є частиною зобов'язань України щодо виконання Європейської соціальної хартії [45], в якій: у частині 1.14 вказано, що кожна людина має право користуватися послугами соціальних служб, до яких відносяться і центри зайнятості; ст. 14 визначено, що з метою забезпечення ефективного надання соціальних послуг країни, що

приєдналися до цієї хартії, зобов'язуються: сприяти функціонуванню служб або створювати служби, які, завдяки використанню методів соціальної роботи, сприяли б підвищенню добробуту і розвитку як окремих осіб, так і груп осіб у суспільстві, а також їхній адаптації до соціального середовища; заохочувати окремих осіб та добровільні або інші організації до участі у створенні та функціонуванні таких служб та Європейського кодексу соціального забезпечення [46].

Отже, надання соціальних допомог та послуг у системі зайнятості є багатогранним складним процесом, який потребує ефективних механізмів та інструментів державного управління цією системою, виваженої та послідовної державної політики з реалізації соціального захисту щодо безробітних громадян, які опинились у складних життєвих обставинах, та чіткої і послідовної взаємодії ЦОВВ, органів місцевого самоврядування та громадського сектору, що забезпечить доступність, ефективність та якість діяльності системи зайнятості та надання нею соціальних допомог та послуг в Україні.

Функціонування системи зайнятості базується на Законі України «Про загальнообов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття» [88] та Законі України «Про зайнятість населення» [89]. Втім варто зазначити, багато положень статей цих законів і до сьогодні не мають адекватного впливу на систему зайнятості, внаслідок чого вона залишається недостатньо ефективною. Ключовою причиною неможливості реалізувати повною мірою положення законів є відсутність відповідних державно-управлінських механізмів, які перебувають на стадії розроблення, апробації або впровадження. Актуальним у цьому контексті є питання здійснення ґрунтовного аналізу механізмів державного управління системою зайнятості України.

Стрижневим у дослідженні є поняття «механізми державного управління». Процес формування та реалізації механізмів державного управління відбувається в тісній взаємодії суб'єкта управління та об'єкта управління, в єдності відносин і діяльності, а їх функціонування – в певній системі (підсистемі). Сукупність складових і порядок функціонування механізмів державного управління визначається метою, засобами впливу на об'єкт, зв'язками між елементами системи, наявністю ресурсів, можливостями та конкретними умовами середовища [42, с. 421].

Проаналізуємо підходи до визначення поняття «механізми державного управління». У вітчизняній науці немає єдиного підходу до його тлумачення. Під ним розуміють способи розв'язання суперечностей явища чи певного процесу в державному управлінні, послідовну реалізацію дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних форм і методів управління. Залежно від сфер суспільної діяльності виокремлюють політичні, економічні, соціальні, правові, організаційні та інші механізми державного управління [44, с. 375-376]. Такі механізми відображають взаємозв'язок явищ, дій і заходів, результатом яких є узгодження суспільних інтересів, потреб, визначення цілей, розробка необхідних рішень та їх реалізація за допомогою ресурсів держави (влада, апарат, засоби та методи управління).

О. І. Кілієвич і В. В. Тертичка [30, с. 65; 111, с. 520] вирізняють інструменти політики, під якими вони пропонують розуміти специфічні способи, за допомогою яких політика, як реакція на проблему, впроваджується у життя. Інструменти політики науковці ув'язують з видами політики, зокрема податкової, бюджетної, монетарної, конкурентної та ін. Екстраполюючи подану дефініцію на дане дослідження, можна встановити таке: актуальним у суспільстві питанням, яке потребує вирішення, є система зайнятості; держава приймає цей виклик і бере на себе зобов'язання забезпечити зайнятість населення, використовуючи для цього сукупність певних способів (інструментів), втілюючи їх у життя в формі різних видів політики.

В. В. Тертичка [111, с. 521-530] акцентує, що особливістю інструментів є те, що «вони спираються на державні повноваження та владу». Тобто суб'єктами, які формують, впроваджують, реалізують та здійснюють контроль за їх виконанням чи дотриманням, є державні інститути, яких наділено владними повноваженнями. Метою застосування таких інструментів є вирішення певних суспільно важливих проблемних питань у контексті певного курсу державної політики. Вибір інструментів державної політики та державного управління здійснюється за своєрідною шкалою «низький-високий ступінь примусу». До переліку інструментів «низького ступеню примусу» віднесені інформування населення, переконання, агітація, реклама тощо, а до інших – антимонopolна діяльність, надання дозволу на здійснення певного

виду діяльності, встановлення обмежень і заборон, стандартизація, інспектування, звітування, адміністративні методи контролю, застосування силових методів. Для ефективного забезпечення населення певними видами товарів чи надання послуг держава може застосувати такий інструмент, як приватизація визначених об'єктів. Цей інструмент використовують також з метою мінімізації втручання держави в сфери життєдіяльності суспільства, зокрема в надання різних видів послуг і підприємницьку діяльність, а також встановлення нових форм співробітництва між державними та недержавними інститутами.

Узагальнюючи викладене вище та беручи до уваги тему дослідження, видається за доцільне взяти за основу дефініцію «механізми державного управління», подану в словнику-довіднику В. Д. Бакуменка [34, с. 116-117], під якою автор розуміє практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей. У даному випадку такою соціальною системою є система зайнятості. Науковець звертає увагу на те, що реальні механізми державного управління мають бути конкретними, здійснюються з використанням наявних ресурсів, а їхні основні етапи формування та реалізації можна відобразити в такій послідовності:

цілі → рішення → впливи → дії → результати.

Дійсно, потреби, інтереси та цілі, які існують в суспільстві, зумовлюють необхідність у вжитті певних заходів, дій, які в державному управлінні здійснюються шляхом прийняття та практичної реалізації відповідних рішень. У такий спосіб і відбувається реалізація соціальних функцій держави, в т. ч. в системі зайнятості.

Виокремлюють такі два блоки формування та реалізації механізмів державного управління [44, с. 375]: потреби, інтереси, суперечності, цілі, волю, мотиви, стимули; рішення, дії, результати.

До першого блоку механізмів державного управління соціальними допомогам та послугами в системі зайнятості слід віднести потреби безробітних, окремих соціальних груп, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати. Метою держави в цьому контексті є розв'язання їхніх життєвих проблем шляхом надання соціальних допомог для життєзабезпечення безробітних, послуг з працевлаштування тощо.

До другого блоку слід віднести відповідні рішення, дії, політику в сфері надання соціальних допомог та послуг безробітним, процес організації і забезпечення їх реалізації, досягнуті внаслідок цього результати, їх моніторинг.

Таким чином, механізми державного управління – це: способи розв’язання певної важливої проблеми, явища в суспільстві; державно-управлінський процес складається з розроблення, послідовної та поетапної реалізації відповідних засобів, важелів для досягнення цілей, визначених на науковому підґрунті.

При розробленні та реалізації механізмів державного управління важливо враховувати фактори, що комплексно впливають на процеси державного управління, які виокремлюють у такі: політичні, економічні, соціальні та інші відповідно до основних сфер суспільної діяльності. Це означає, що механізми державного управління мають розроблятися згідно з основними сферами суспільної діяльності та використовуватися комплексно, тобто вони мають поєднувати в собі політичні, економічні, соціальні, організаційні та правові засоби цілеспрямованого впливу органів державного управління.

Досягнення визначених цілей потребує належного ресурсного забезпечення, зокрема фінансового, кадрового, інформаційного, організаційного, матеріально-технічного, яке є невід’ємною складовою механізмів державного управління. Вплив суб’єкта управління на об’єкт управління є процесом управлінської діяльності – певного роду суспільні відносини, через які реалізуються прямі, зворотні зв’язки між суб’єктами і об’єктами управління. Зміст управлінської діяльності розкривається, зокрема, через поняття «цілі і завдання», «функції», «методи», «стадії», «процедури», «повноваження», «ефективність» та ін. [54, с. 53].

Соціальна функція є однією з важливих функцій держави, забезпечення виконання якої потребує певних державно-управлінських механізмів, зокрема: ресурсного (фінансового, кадрового, інформаційного, матеріально-технічного); правового (нормативно-правове регулювання); науково-прикладного (ідеї, обґрунтування, концепції, теорії, підходи, методи, методика, прийоми, правила, регламенти тощо); інформаційного (зв’язки з громадськістю, зворотній зв’язок, ведення реєстру та бази безробітних і суб’єктів, що надають соціальні допомоги та послуги, ЗМІ); освітнього (навчання) [34, с. 209-210].

Базуючись на результатах проведеного вище аналізу, уточнено поняття «механізми державного управління системою зайнятості», як сукупність способів, форм, методів, принципів, інструментів, за допомогою яких реалізуються державна політика в цій системі, державно-управлінські впливи, які спрямовано на врегулювання процесу надання соціальних допомог та послуг безробітним, що перебувають у складних життєвих обставинах, та їх працевлаштування.

Такі механізми базуються на взаємозв'язках і взаємодіях між потребами ринку праці, інтересами роботодавців, суб'єктами управління (відповідні органи влади, посадові особи) та об'єктами управління (суспільні процеси, організації, колективи, безробітні) в цій системі.

Здійснений аналіз джерельної бази та емпіричний досвід авторів дають підстави виокремити наступні базові блоки механізмів державного управління системою зайнятості в Україні (далі – механізми). Проаналізуємо ці механізми, охарактеризуємо сучасний стан їх впровадження та реалізації в Україні.

Нормативно-правовий механізм, який має забезпечувати належне правове регулювання взаємовідносин, що виникають у системі зайнятості та при безробітті, реалізацію права громадян на працю та отримання гарантованого державою рівня якості та в необхідних обсягах соціальних допомог і послуг, не виконує свого основного призначення. Попри те, що протягом останнього десятиліття в Україні прийнято понад 20 законів, які встановлюють державні гарантії безробітним, включаючи Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 2 березня 2000 р. №1533-III [88], Закон України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 р. №5067-VI [89] та Закон України «Про соціальні послуги» [94], цей механізм є неповністю розробленим і впровадженим. Положення законів не знайшли належного відображення у нормативно-правових актах, що регламентують питання функціонування системи зайнятості та ринку праці, поглибили протиріччя у національному законодавстві та не відповідають міжнародним нормам і стандартам.

Фінансовий механізм (див. рис. 1.) пов'язаний з фінансовим забезпеченням системи зайнятості. Варто відмітити, що неефективність цього діючого в Україні механізму не дає змогу на практиці повною мірою реалізовувати положення Закону України

«Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», Закону України «Про зайнятість населення» та Закону України «Про соціальні послуги». Цей механізм характеризується вкрай неефективними та нераціональними соціальними грошовими виплатами, наданням цілого ряду громіздких і непрозорих пілг та іншими формами радянської моделі соціального забезпечення.

Рис. 1. Класифікація базових механізмів державного управління системою зайнятості в Україні

Парадоксальною є ситуація, яка має місце в Україні протягом останніх років: обсяги бюджетних соціальних видатків екстенсивно зросли у 2,4 раза та мають виражену тенденцію до збільшення. Серйозним недоліком фінансового механізму надання соціальних допомог та послуг є неможливість спрямування коштів з державного і місцевих бюджетів недержавним суб'єктам, що надають такі послуги. Так, ст. 89 п. 4 (а) Бюджетного кодексу України [44] визначено, що бюджетні видатки на надання соціальних допомог та послуг можуть виділятися через державні програми соціального забезпечення тільки для державних установ. Разом з тим, у Бюджетному кодексі [44] не передбачена можливість спрямування цих коштів до позабюджетних установ. Іншими словами, чинне вітчизняне бюджетне законодавство базується на засадах, які передбачають надання соціальних допомог та

послуг безробітним апріорі через державні бюджетні установи, що фінансуються за статтями видатків «Соціальний захист та соціальне забезпечення». Застосування на практиці такого підходу у фінансовому механізмі забезпечує здебільшого утримання бюджетних установ, а не адресне надання соціальних допомог та послуг особам, в т. ч. безробітним, що перебувають у складних життєвих обставинах. Такий підхід також порушує і принцип рівності сторін у міжсекторальному співробітництві. Чинний фінансовий механізм державного управління системою зайнятості та надання соціальних допомог і послуг порушує принцип субсидіарності та паралізує конкуренцію та ринкові відносини в системі зайнятості, призводить до монопольного становища державних суб'єктів, що надають соціальні допомоги та послуги безробітним, низьких рівнів якості і ефективності. Фінансовий механізм державного управління системою зайнятості потребує докорінних змін, приведення його у відповідність з європейськими нормами і вимогами.

Організаційний механізм державного управління системою зайнятості є сукупністю здійснюваних державними інститутами організаційно-економічних впливів, які спрямовано на розвиток і підвищення ефективності функціонування цієї системи. Іншими словами, організаційний механізм визначає спосіб організації інститутів системи зайнятості та здійснення державного управління нею. Організаційний механізм тісно пов'язаний з правовими нормами, що визначають спроможність інститутів і регламентують організаційну структуру вказаної системи. Організаційний механізм державного управління системою зайнятості є найбільш містким порівняно з іншими механізмами, складається з відповідних інструментів, найбільш важливими з яких є такі.

Соціальне замовлення – інструмент регулювання діяльності в системі зайнятості шляхом залучення роботодавців та суб'єктів господарювання на договірній основі для розширення ринку праці, створення робочих місць, визначених місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування [94]. Соціальне замовлення або контракування є широкоживаним у розвинених країнах світу інструментом впровадження державних соціальних програм, надання соціальних послуг і розв'язання соціальних проблем. Як свідчить практика, у реаліях сьогодення соціальне замовлення, яке базується на договірних відносинах, є найбільш адекватною формою реалізації соціальної політики.

Соціальне замовлення оплачується Замовником за рахунок бюджетних коштів, що надаються за результатами проведеного державою (органом державної влади або органом місцевого самоврядування) відкритого конкурсного відбору (тендеру) суб'єкта, який надає соціальні послуги безробітним (юридичній особі), з подальшим укладанням між ними договору (контракту щодо надання соціальних послуг). Соціальне замовлення є ефективним інструментом демонополізації ринку соціальних послуг безробітним і розподілу замовлень щодо їх виконання на конкурсній основі. Обов'язковою умовою соціального замовлення є делегування державою визначеним організаціям ресурсів, повноважень в обсягах, достатніх для реалізації доручених соціальних послуг, а також взяття ними на себе зобов'язань, несення відповідальності за ефективність і якість їх надання.

Ефективність реалізації в системі зайнятості соціального замовлення значною мірою залежить від управління якістю соціальних послуг для безробітних, інструмент організаційного механізму державного управління системою зайнятості, що базується на сукупності певних методів і видів діяльності оперативного характеру, яке застосовується керівництвом для виконання вимог до рівня якості соціальних послуг. У цьому контексті важливим постає питання визначення відповідними показниками відносних характеристик якості соціальних послуг безробітним, що дає змогу порівнювати їх фактичні значення з нормативними та на цій основі здійснювати управлінський вплив на систему зайнятості в частині підвищення рівня якості соціальних послуг безробітним.

Ліцензування, яке регулюється Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [93], є важливим державно-управлінським інструментом, яким користуються країни Євросоюзу, забезпечує державний контроль і регулювання господарської діяльності, здійснюваної державними, комунальними і недержавними суб'єктами, що надають соціальні послуги безробітним. Ліцензування в системі надання соціальних послуг, в т. ч. безробітним, полягає у видачі, переоформленні та анулюванні ліцензій, веденні ліцензійних справ і ліцензійних реєстрів, контролі за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видачі розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов.

Ліцензування встановлює визначені законом або відповідним підзаконним актом певні критерії (пов'язані з його управ-

лінням, внутрішнім розпорядком, інфраструктурою, безпекою та гігієною людини, фінансовим менеджментом та ін.) та вимоги суб'єктам, що надають соціальні послуги, в т. ч. безробітним, які вони повинні виконувати. Втім, і цей інструмент не запроваджено в систему надання соціальних послуг в Україні. Прогалини і недоліки в регулюванні сфери ліцензування, такі як відсутність чи недостатність контролю з боку держави за суб'єктами, що надають соціальні послуги, містять у собі небезпеку для здоров'я і життєзабезпечення громадян, що отримують такі послуги, можуть призвести до поглиблення кризи недовіри населення до державної влади, спричинити інші явища та наслідки, які негативно позначаються на розвитку суспільства. Система ліцензування з нечітко визначеними критеріями і стандартами надання соціальних послуг є також сприятливим середовищем для проявів бюрократизму та корупції.

Ліцензування за своєю сутністю є певним бар'єром, який дає право здійснювати господарську діяльність на ринку соціальних послуг тим суб'єктам господарювання, які відповідають вставленим державою критеріям, і надавати послуги певної якості відповідно до державних мінімальних стандартів. З точки зору економіки при завищенні цих критеріїв і стандартів система ліцензування обмежує вхід суб'єктів, що надають соціальні послуги на ринок, а при їх заниженні – не відповідає потребам суспільства. З точки зору управління державою варто відмітити, що в багатьох країнах світу національна система ліцензування є показником рівня відкритості та прозорості системи державного управління. Практика також переконливо свідчить, що система ліцензування з нечітко визначеними критеріями і стандартами надання соціальних послуг, в т. ч. в системі зайнятості, є сприятливим середовищем для бюрократичних проявів і корупційних правопорушень [57]. Саме тому підхід до запровадження ліцензування у сфері надання соціальних послуг має базуватися на науково-теоретичному підґрунті, бути виваженим та мати практичну доцільність.

Відповідно до вимог статей 8 і 16 Закону України «Про соціальні послуги» [94] соціальні послуги підлягали ліцензуванню: «недержавні суб'єкти, що бажають надавати соціальні послуги на професійній основі... надають їх на підставі ліцензії» (ст. 8); «професійна діяльність у сфері надання соціальних послуг підлягає ліцензуванню» (ст. 16). Утім наприкінці 2009 року з метою

спрощення умов ведення бізнесу в Україні в Закон [94] було внесено зміни, відповідно до яких статті 8 та 16 виключено, оскільки вони не відповідали державній політиці у сфері ліцензування. Відповідно до вимог українського законодавства соціальні послуги не мають підлягати ліцензуванню. Поясненням цього є те, що ліцензування, як вид контролю в сфері соціальних послуг, не спрямоване на беззаперечний і прямиий захист прав, законних інтересів, життя і здоров'я громадян, охорону довкілля та забезпечення безпеки держави.

Запровадити ліцензування в систему соціальних послуг, в тому числі в систему зайнятості, неможливо через причину не впровадження в практику, а в деяких випадках за відсутності державних стандартів соціальних послуг, іншого інструменту, який залишається нерегульованим на правовому рівні та не введений поки що в дію. Іншими словами, ліцензуванню соціальних послуг в системі зайнятості має передувати розроблення та впровадження державних стандартів таких послуг, що мають визначити мінімальні вимоги надання таких послуг і прийнятну їх якість, відповідно до яких і має здійснюватися ліцензування.

Стандарт соціальної послуги в системі зайнятості – це опис змісту, ознак, загальні принципи, характеристики та обсяги послуги, правил і вимог до процесу (процедури) її надання, які затверджено відповідним нормативно-правовим актом. Стандарти соціальних послуг мають гарантувати дотримання суб'єктами, що надають соціальні послуги, незалежно від форми їхньої власності, мінімальних (обов'язкових) показників якості. Держава повинна встановити відповідні стандарти, які мають визначити мінімальні вимоги надання соціальних послуг безробітним та прийнятну їх якість, відповідно до яких і повинна здійснюватися ліцензування.

Стандартизація соціальних послуг системи зайнятості – це спільна діяльність відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів, що надають соціальні послуги безробітним, яка спрямована на впорядкування процесу надання соціальних послуг, досягнення та дотримання встановленого рівня їх якості шляхом встановлення норм, вимог і положень для їх використання в ході реалізації завдань, пов'язаних з наданням соціальних послуг.

Стандартизація соціальних послуг в системі зайнятості – це: державно-управлінський інструмент забезпечення прав отри-

мувачів соціальних послуг¹; інструмент перевірки та оцінки якості соціальних послуг суб'єктів, що їх надають; передумова для підвищення рівня якості соціальних послуг, розвитку відповідно до ринку, стимулювання на ньому конкуренції та ін.

Державно-громадське міжсекторальне співробітництво в системі зайнятості – це визначена нормативно-правовим документом система суспільного діалогу та взаємодії, яка базується на зобов'язаннях, що мають юридичну силу, неформально досягнутих угодах, робочих відносинах співробітництва, планах дій, узгоджених низкою організацій. Підставою для міжсекторального співробітництва є широкий спектр формально закріплених у правових актах угод, в яких визначено відповідні програми, політику та завдання щодо надання соціальних послуг, розподілено відповідальність, ресурси, ризики та прибутки на певний період часу [83, с. 37].

Державне управління соціальними послугами в системі зайнятості базується на інформаційних потоках (зібраних вихідних та оброблених кінцевих даних), які є підґрунтям для прийняття управлінських рішень у цій системі. Під інформацією про соціальні послуги розуміють будь-яку інформацію в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі щодо наявності, обсягів, порядку та умов отримання тих чи інших соціальних послуг [91].

Інформаційний механізм державного управління з надання соціальних послуг в системі зайнятості – це сукупність технологій, методів, способів збирання, обробки інформації, своєчасне та якісне її надання з метою ефективного функціонування такої системи. Інформаційний механізм складається з певних послідовних процесів, технологій, практичних заходів, за допомогою яких органи державної влади цілеспрямовано впливають на систему зайнятості на надання соціальних допомог та послуг безробітним. За своєю значущістю та важливістю його слід розглядати на рівні з такими механізмами як: фінансовий, кадровий, нормативно-правовий та ін. Інформаційне забезпечення системи зайнятості з надання соціальних послуг безробітним можна визначити як діяльність Державної служби зайнятості та Центрив зайнятості,

¹ Отримувач соціальних послуг – фізична особа (безробітний), що перебуває у складних життєвих обставинах та якій безпосередньо надаються соціальні послуги.

пов'язану з інформуванням громадськості про соціальні допомоги та послуги безробітним, що надаються, формуванням певної громадської думки, отриманням зворотного зв'язку щодо якості, ефективності їх надання.

Важливою складовою інформаційного механізму системи зайнятості з надання соціальних допомог та послуг безробітним є державно-громадське консультування з питань надання соціальних послуг. Сутність цього інструменту полягає в налагодженні та постійній підтримці зв'язків з зацікавленими сторонами, партнерами, роботодавцями, державними, комунальними, громадськими та приватними суб'єктами, що надають такі послуги, а також створенні внутрішньої системи управлінських комунікацій і менеджменту інформаційними потоками. До цього виду консультування можна віднести такі види комунікації [18, с. 193]: усна (конференції, прес-конференції, семінари, збори соціальних працівників, дискусії, круглі столи, тренінги, особисті зустрічі та ін.); письмова (прес-релізи, брошури, буклети, опубліковані статті тощо); ЗМІ (теле- та радіопрограми, відеофільми, інформаційні відеоролики, соціальна реклама та ін.); сучасні інформаційно-телекомунікаційні технології (Інтернет, мобільні телефони, смс-повідомлення, відеоконференції тощо).

Кадровий механізм – державно-управлінський механізм, який детермінує ефективність і якість надання соціальних послуг в системі зайнятості. Під кадровим механізмом системи зайнятості автор пропонує розуміти здійснювану відповідними уповноваженими суб'єктами впорядковану управлінську діяльність, яку спрямовано на безперервне виконання функцій, пов'язаних з пошуком, добором та розстановкою кадрів, їх розвитком (оцінка, контроль, професійне навчання, підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації та ін.), правовим регулюванням і стимулюванням їх трудової діяльності, наданням правового захисту.

Забезпечення системи зайнятості з надання соціальних послуг безробітним кваліфікованими кадрами, зокрема питання підготовки фахових соціальних працівників для надання соціальних послуг відповідних стандартів, залишається вкрай гострою проблемою. Так, центри зайнятості, соціальні служби в Україні укомплектовані фахівцями на 60-70 %, багато з яких не має відповідної фахової освіти, професійної підготовки, визначених нормативними документами [50]. А спеціалісти, які отримали

відповідну фахову освіту та працевлаштовані в системі надання соціальних послуг, зазвичай, не залишаються в ній працювати на тривалий час. Тобто системі надання соціальних послуг притаманний високий рівень плинності кадрів. Причинами цього є вкрай низький рівень заробітної плати, складність роботи та соціально-побутові умови проживання соціальних працівників у сільській місцевості. Як відомо, фінансування оплати праці соціальних працівників здійснюється за залишковим принципом, що продовжує діяти у вітчизняній системі соціального захисту ще з радянських часів. Зрозуміло, що низькі зарплати, нівелювання статусу соціальних працівників та інших фахівців, які надають соціальні послуги в системі зайнятості, негативно впливають на рівень кваліфікації кадрів і призводить до їх відтоку – в Україні має місце тенденція збільшення зовнішньої трудової міграції – їх виїзду на роботу в зарубіжні країни з більшою в кілька разів заробітною платою та комфортнішими умовами праці.

Науково-прикладний та освітній механізми державного управління в системі зайнятості з надання соціальних послуг. Базою для реформ, інновацій в системі зайнятості з надання соціальних послуг безробітним є науково-прикладний механізм. Становлення, ефективне функціонування сучасної системи зайнятості та надання соціальних послуг безробітним означає широке та наскрізне впровадження інновацій, нововведень у практичну діяльність Державної служби зайнятості України та її регіональних структурних підрозділів. Європейські моделі надання соціальних послуг базуються на результатах науково-дослідної діяльності, науково-прикладних розробках та широкому впровадженні нових технологій у систему зайнятості, у діяльність профільного міністерства, його підрозділів та центрів зайнятості.

На підставі результатів термінологічного аналізу науково-енциклопедичної літератури [43, с. 180] встановлено, що науково-прикладний механізм державного управління системою зайнятості – це наукова діяльність, спрямована на дослідження явищ, процесів на ринку праці, складних життєвих обставин людей, що втратили роботу з метою напрацювання нових знань, форм, методів і засобів, які можуть застосовуватись у практичній діяльності Державної служби зайнятості України, центрах зайнятості, соціальних службах тощо, для удосконалення управління системою зайнятості. Науково-прикладна діяльність базується на здійсненні ґрунтового аналізу теоретичних, методологічних

і практичних засад, форм та методів управлінського впливу держави на систему зайнятості, пізнання, встановлення закономірностей побудови і функціонування управління державою цією системою.

У наукових дослідженнях повинні вивчатися природа, закони, принципи й тенденції державного управління системою зайнятості та соціальними послугами, які надаються безробітним, у тому числі з працевлаштування, проблеми, що супроводжують цей процес, а на базі отриманих результатів – розроблятися основні підходи, методи й технології розв’язання цих проблем. Науково-інноваційна діяльність має поширюватися і на науково-професійну підготовку топ-менеджерів, соціальних працівників – фахівців, здатних ефективно, якісно та вчасно виконувати поставлені перед ними завдання, творчо вирішувати проблеми, що виникають в ході їх професійної діяльності в системі зайнятості.

Освітній механізм державного управління системою зайнятості – сукупність державно-управлінських принципів, форм і методів впливу на професійні навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації та атестацію фахівців системи зайнятості. Освітній механізм державного управління системою зайнятості реалізується на базі тісної співпраці Мінекономіки, Мінсоцполітики, Міністерства освіти та науки України і безпосередньо в центрах зайнятості, в які направляються фахівці з відповідною професійною підготовкою. Зрозуміло, що невідповідна або неналежного рівня професійна підготовка фахівців, діяльність яких пов’язана з наданням соціальних послуг безробітним та їх працевлаштуванням, значною мірою знижує рівні ефективності та якості таких послуг. А відтак, питання розроблення відповідного пакету навчальних документів, зокрема компетентності та спеціалізації для професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах для системи зайнятості, є однією з найактуальніших проблем.

1.3. Сучасні зарубіжні моделі децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення

Боротьба з безробіттям і підвищення життєвого рівня населення є головною метою діяльності усіх без виключення урядів сучасних країн. Особливо гостро дане завдання стоїть у країнах постсоціалістичного табору, оскільки основна частина інструментів державного регулювання зайнятості населення були успадко-

Наукове видання

**ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ НАДАННЯ
СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ
У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ:
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД**

Колективна монографія

Відповідальний за випуск: П. В. Опанашук
Редактори: О. В. Ільєнко, В. А. Дон

Підп. до друку 21. 03. 2021.
Формат 60x84/16. Обл.-вид. арк. 8,8. Ум.-друк. арк. 9,5

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 3457 від 08.04.2009

Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості України,
м. Київ, вул. Нововокзальна, 17